

det gjelder Svelvikpostens redaktør, kan jeg ellers opplyse at jeg nylig sendte hans sak tilbake til Presseforbundet. Komitéen skal granske saker som det er tvil om, men hans forhold kan det neppe være tvil om. Han har opplyst at han var passivt medlem av NS fra våren 1941 til mai 1944, og han har ikke i spørreskjemaet anført noe til sitt forsvar. I Vestfold Presseforening ble han ekskludert på første møte etter frigjøringen, og saken er ikke innanket for komitéen. Så vi kan ingen ting gjøre med ham.

— Enkelte synes at spørreskjemaet mangler spørsmål som de tror ville fange en eller annen tvilsom journalist de kjenner.

— Det er vel vanskelig å få et spørreskjema som dekker alle forhold på hvert sted. En eller annen mente det var viktig med noen tillegsspørsmål, og disse ble sendt ut fra Presseforbun-

det. Men i de skjemaene jeg har sett er det svart nei på alle disse spørsmålene, og styret i lokalforeningene har attestert at svarene er riktige.

— Det var visst en redaktør som nevnte at ikke styrene i lokalforeningene, men en eller annen embedsmann på hvert sted, f. eks. politimesteren, burde kontrollere svarene på spørreskjemaene.

— Jeg tror at styrene i presseforeningene kjenner journalistenes forhold i okkupasjonstiden bedre enn en kan vente at f. eks. politimesteren skal gjøre. Så jeg vil ennå en gang be styrene i lokalforeningene sette kollegiale hensyn til side, gå rett på saken, og sørge for at komitéen får alle nødvendige opplysninger om de tvilsomme tilfellene som hele styret eller et mindretall mener bør granskes, slutter lagmann Nygaard.

Disse klager, som det ble framlagt en lang rekke av beviser for, ble på behørig måte forelagt pressedirektøren og er formodentlig nå ute på en lang og byråkratisk vandring mellom kontorene. Noe nevneverdig resultat av klagen har man imidlertid ikke kommet oppdage. Presserådet forsøkte også etter anmodning fra møtet å forelegge saken direkte for minister Fuglesang, men denne har til dags dato ikke funnet å kunne avse tid til å motta noe så ubetydelig som NS-pressefolk. For øvrig også et illustrerende eksempel på hvorledes pressen behandles og det til og med av den som er sjef for Kulturdepartementet og partiets generalsekretær.

Foruten den lange rekke av eksempler som foreligger i de skriftlige henvendelser som fra en rekke hold er gjort i denne sak tidligere, vil jeg gjerne peke på en del av forskere dato, som tydelig viser at det ikke er skjedd noen kursendring på dette område.

Jeg betrakter det selv som en ære å bli utpekt av mine kolleger som deres representant i et slikt presseråd, men det later ikke til at myndighetene ser det på samme måte. Pressedirektøren er gjort bekjent med og har godkjent opprettelsen av dette presseråd og NS-journalistene hadde gått ut fra som en selvfølge at rådets medlemmer også skulle bli behandlet overensstemmende med den betydning de selv legger i dannelsen av et slikt råd. Til dags dato har imidlertid presserådets medlemmer som sådanne ikke mottatt en innbydelse til kulturelle eller andre arrangementer. Således heller ikke til høytidelighetene i forbindelse med Grlegg-jubileet. Slikt ville vært utenkelig før i tiden.

Personlig mottok jeg heller ikke — og jeg tør dog rose meg av at jeg spiller en viss rolle i norsk presse i dag — noen innbydelse til den lunsj som for kort tid siden ble gitt til ære for en framtrepende representant for tysk presse som gjestet Norge. Da jeg henvendte meg til pressedirektøren og bad om en forklaring på dette, fikk jeg til svar at man beklageligvis hadde glemt å varsle meg. Jeg synes refleksjonene gjør seg selv.

Et annet eksempel: I og med at Norsk Presseforbund er avgitt ved en stille død, er også de tidligere spesielle fordeler Presseforbundets medlemmer har hatt gjennom en lang rekke av år, blant annet adgang til fribilletter på teatre og kinoer, reduksjon i prisene på jernbanebilletter m. v. bortfalt. NS Yrkesgruppe Presse har gjort forsøk på å skaffe sine medlemmer noe av dette tilbake. Det hele strandet imidlertid, tross pressedirektørens og etter saken også minister Fuglesangs støtte, på at innenriksråd Dahl i Innenriksdepartementet i sin maktfulkommenhet fant at det ikke var noen grunn til å behandle pressen i Oslo på samme anstendige måte som tidligere. Hva det har med faststyre å gjøre at en innenriksråd treffer slike bestemmelser i strid med ministerens og Pressedirektoratets oppfatning, har man som rimelig kan være vanskelig for å forstå. Oslo-kinoene går i dag med betydelig større overskudd enn man har budsjett-

Da NS-journalistene klaget til Quisling over «den nye tid».

Det manglet ikke store ord fra tyskerne og NS om hvor strålende pressen og pressemennene skulle få det i «den nye tid». Men 17. juni 1943 sendte redaktør Odd Melsom i Fritt Folk dette brevet om «Pressens stilling i det nye Norge» til Quisling:

Min Fører!

Jeg taler her på vegne av mine kolleger NS-redaktører og journalister, som medlem av presserådet i NS Yrkesgruppe Presse. Våre gamle presseorganisasjoner er i dag i gagnet likviderte og vi har ikke fått noen nye i deres sted. Det eneste organ som i dag kan varetta pressefolks og pressens interesser i Norge er den partiorganisasjon, NS Yrkesgruppe Presse, som er dannet med Førerens billigelse, og som også omfatter en meget stor del av de norske redaktører og atskillige av de aktive norske journalister. Under disse omstendigheter ligger det i sakens natur at gruppen må ta seg av en rekke spørsmål som ellers ville ha hørt under de mer faglige betonte presseorganisasjoner.

Under et større møte i NS Yrkesgruppe Presse, med representanter fra hele landet, for noen tid siden, kom det til uttrykk sterk misnøye med de forhold pressen og dens menn arbeider under i dag. Og det var kanskje i første rekke dette som var foranledningen til at det på dette møte ble oppnevnt et spesielt presseråd, som i kraft av betydelig innsikt og erfaring i pressespørsmål fikk i oppdrag å forsøke å utvirke en endring i disse forhold og i det hele ta seg av NS-journalistenes og pressens interesser inntil pressens or-

ganisasjonsforhold forøvrig ble brakt i orden.

Medlemmer av dette presseråd ble redaktør Knudsen, Trondheim (med stedfortreder direktør Glasenapp, NTB), redaktør Doery Smith, Aftenposten og undertegnede.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at en annen foranledning til at dette presseråd ble nedsatt var at det fra alle hold ble gitt uttrykk for mistillit til at Pressedirektoratet varetok pressens interesser på en tilbørlig måte. Grunnen til dette skal jeg senere komme tilbake til.

Jeg skal her i korthet summere opp de viktigste av de klager som ble framført og som samtlige var enige i at det var all mulig grunn til å beklage seg over:

a) Pressens folk behandles hverken fra Statens side eller enda mindre fra partiets side slik som man mener å ha krav på i henhold til internasjonal sedvane og til den kulturelle betydning det vel er alminnelig erkjent at deres arbeid har for et folk. Man mener at dette undergraver pressens autoritet og innflytelse. På den annen side mener man at det bør være både i partiets og regjeringens interesse å skape så gode arbeidsvilkår som mulig for det kanskje viktigste organ disse har til å fremme sitt syn og underbygge sin politikk ute blant de brede masser. Man beklaget også denne opptreden overfor pressen i særlig grad fordi den av våre motstandere ble utnyttet som et bevis på de gamle og vel kjente påstande om at nasjonalsosialismen mangler respekt for kulturelle verdier og kulturelt arbeid.

Journalisten nr. 2, okt. 1945. 63 48 28.

tert med og noen konsekvenser skulle vel ikke saken behøve å ha mere nå enn tidligere. Det er også ganske karakteristisk at tyske instanser har uttrykt sin forbauselse over disse forhold og har tilbudt i alle fall Norsk Arbeidslivs redaksjon å ordne med adgangskort til kinoene for redaksjonens medlemmer. Vi fant selvfølgelig ikke å kunne motta dette tilbud.

Endelig et siste eksempel: I alle land har pressens folk ved den tobakksrasjonering som er gjennomført fått tilleggsrasjoner og spesiell hensynsfull behandling. Dette har selvsagt skjedd dels fordi man etter internasjonal praksis har ønsket å oppføre velvillig overfor pressen, men også fordi det selvsagt foreligger meget sterke saklige grunner for det. Det er jo en ubstridelig kjennsgjerning at andsarbeidere, og første rekke pressefolk, gjennom alle år har vært i særlig grad avhengig av tobakk under sitt enerverende arbeid og at deres innsatser i meget sterk grad er avhengig av at de kan skaffe seg denne stimulans.

S Yrkesgruppe Presse ved landsgruppeder Glaserapp henvendte seg i den anledning til minister Blehr, men ble ytterst uheldig mottatt. Nå forstår vi i og for seg ikke hvorfor en minister som ikke har gjort seg særlig bemerket utmønstret sett, skal ha rett til å oppføre uforskammet overfor en ansvarlig representant for en partiorganisasjon som henvender seg til ham på en sømmelig måte, men det får være en sak for seg. Pressedirektoren tok så etter vår anmodning spørsmålet opp og sendte minister Blehr en lengre saklig begrunnet henvendelse. Han har nå fått svar fra ministeren, som erklærer seg enig i pressedirektorens anførsler og ville finne det rimelig at journalistene fikk en slik tilleggskvote, men han kan allikevel «på grunn av konsekvensene» ikke gå med på det. Slikt vet man jo ikke enten man skal le eller gråte av!

b) Det er den enstemmige mening blant NS-redaktorer (og journalister) partiets bærende prinsipp om fagstyre ikke er gjennomført når det gjelder pressen og at dette er en av hovedårsakene til de vanskeligheter vi har å stri med og ytterst skadelig for presseutviklingen i det hele tatt.

Uten forkleinselse for pressedirektoren som menneske og som partifelle — og også under full anerkjennelse av hans gode vilje — må det hevdes at han savner de mest elementære faglige forutsetninger for sin stilling og derved i særlig grad blir avhengig av sine underordnedes oppfatning. Når da heller ikke disse er fagfolk — det gjelder blant annet pressedirektorens nærmeste mann, byråsjef Fjeld — så må resultatene bli deretter. NS-journalistene er praktisk tatt uten unntagelse av den oppfatning at man må få en pressedirektor som virkelig er pressemann, og det tør være den alminnelige mening at redaktør Knudsen, Trondheim her vil være den rette mann. Han vil i alle fall komme til å nyte sine kollegers fulle tillit.

Den samme mangel på fagkunnskap finner man også, så å si uten

unntagelse når det gjelder de folk som er oppnevnt som Statens presseledere rundt omkring i fylkene. Det er ganske groteske historier som fortelles om deres virksomhet.

c) Alle er selvsagt oppmerksomme på at krigen nødvendiggjør en betydelig innskrenkning i pressefriheten av militære grunner, men situasjonen har etter hvert utviklet seg derhen at et hvert personlig initiativ blir drept.

Med den flom av detaljerte direktiver som man mottar hver eneste dag fra Presseabteilung og Pressedirektoratet — og om de merkelige ting — og med alt det stoff som forlanges inn tatt som fellesstoff og uten hensyn til plassvanskelighetene, blir det mer og mer overflødig å ha noen redaksjon i det hele tatt. En kontordame til å ta mot pliktstoffet vil klare seg. En annen side av saken er om dette kan sies å være særlig kulturbefordrende. Samtidig ser vi da at man i Tyskland og under moter i den internasjonale Presseunion framholder at nå har man endelig fått den rette pressefrihet med større personlig ansvar for de enkelte redaktorer og journalister enn tidligere. Det kan vel imidlertid ikke være behov for noe personlig ansvar når man berøves retten til å få ta noe ansvar i det hele tatt.

Blomster til Schive.

Da redaktør Jens Schive reiste fra Stockholm for å overta sin nye stilling i Oslo, skrev den svenske *Journalisten*:

Da red. Schive nå lämna vårt land kan han se tillbaka på några arbetsamma år under vilka han på en utsatt post gjort en betydande insats för Norges sak och gjort sig personligen mycket värderad och omtyckt här i landet.

Opplysning om Norge utenlands.

Forts. fra s. 25.

forbindelse med andre land, og som er rikelig utstyrt med pengemidler, dels fra staten og dels fra privat hold. Vi har heller ikke ennå noen sentral, velutstyrt organisasjon for opplysningsvirksomhet i utlandet om norske næringsinteresser.

Derfor må vi forsøke å ta et krafttak med de midler som kan skaffes, — under enhver omstendighet blir det bare tale om en brøkdel av det som gikk med i krigsårene. Men noe må vi være forberedt på å ofre. Vi lever ikke lenger i et fredens hjørne utenfor all verdens ondskap. Krigen er slutt, men oppmarsjen er i full gang til konkurransen om de beste posisjoner, kulturelt, politisk og økonomisk.

Jens Schive.

Innstilling IV fra N.P.s granskingskomite. Om redaktør Lars Sørensen.

Fra spørreskjemmet og de øvrige dokumenter hattes følgende utdrag:

Lars Sørensen har opplyst, at han begynte som medarbeider i Drammens Tidende og Buskeruds Blad i 1934. Redaktør fra 1937, — fra sommeren 1943 også medeier. Etter 9. april 1940 har han skrevet politiske ledere etter direktiver. Han ble stående som redaktør inntil kapitulasjonen. Han var fullt oppmerksom på, at det for ham personlig utvilsomt hadde vært det behageligste å trekke seg tilbake fra avisen til krigens avslutning. Spørsmålet herom ble droftet flere ganger, første gang sommeren 1940. Han fant imidlertid, at det ville være en feig framgangsmåte, og at det riktige måtte være å holde den linje man var slått inn på, helt til slutt, hvis det lot seg gjøre.

Hjemmefronten i Drammen stilte under et møte med representanter for aviseierne før kapitulasjonen som vilkår for, at avisen skulle fortsette etter krigen bl. a., at Sørensen skulle tre tilbake som ansvarshavende redaktør. Dette gikk elerne med på. 12. mai ble Sørensen arrestert. Anklagen mot ham gjaldt en rekke artikler, som angivelig skulle vise, at han ikke hadde redigert avisen på en norsk måte i okkupasjonstiden. Der ble imidlertid tatt affære fra hjemmefronthold med det resultat, at han etter vel et døgn forløp ble loslatt fra varetektssengsel.

I en redegjørelse fra elerne angående avisens forhold i okkupasjonstiden er bl. a. anført, at den forsiktede linje som man fra 9. april 1940 var slått inn på ble fulgt i tiden framover, da de mente, at det var av den største betydning å holde avisen i gang slik som parolen var for alle virksomheter. Det ble trykt minst mulig agitasjonsstoff for tyskerne og Nasjonal Samling. Lederartiklene i tiden framover omhandlet vesentlig rent praktiske spørsmål. Tyskerne fikk meget snart ordnet med en pressekontroll. Etter 25. september 1940 opprettet N. S. presselederstillinger i alle fylker. Presselederne fikk en meget utstrakt myndighet over avisene. Spørsmålet om fortsatt drift av aviser ble da opptatt til grundig droftelse. Elerne var klar over at det for avisens fortsatte drift etter krigen ville være en fordel at avisen gikk inn, og at det ville bli vanskelig å drive avisen i samsvar med ens plikter og samvittighet som presse-menn. På den annen side var de oppmerksomme på at avisen med byens beste tekniske utstyr om den stanset ville bli overtatt av N. S., og at det ville bli sendt ut avis, antagelig i deres navn, og redigert av N. S.-folk, som ville gå 100% inn for propagandien for «den nye tid». De fant derfor som den øvrige norske presse, som ikke ble stanset ved tvang, at det var riktig å fortsette avisdriften, men saboterte så godt som det lot seg gjøre.

Den første presseleder fulgte skarpt med og ga daglige ordrer med den følge, at avisen ble sterkt preget av N. S.-stoff. Lederne skulle ordremessig være «positive». Avisen fortsatte imidlertid